

לעילוי נשמת
שלום בן משה

התנ"ך עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים
The Tanach with commentaries, Organized and Vowelized

ספר יהושע
גליון י'

יהושע
פרק י"ט

כ וְהִרְפִּית וְקִשְׁיוֹ וְאַבְיָ:

כא וְרָמַת וְעִיר־גִּנָּיִם וְעִיר טְדָה וּבֵית פִּצְצִי:

כב וּפְגַעַל הַגְּבוּל בְּתַבּוּר וּשְׁחֻצִימָה וּבֵית שֹׁמֵשׁ וְהָיוּ תְּצַאֲוֹת גְּבוּלָם הַיַּרְדֵּן עָרִים שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה וַחֲצַר־יָהוּ:

מצודת דוד: וּבֵית שֹׁמֵשׁ - לא זהו בית שמש הנזכר בנחלת נפתלי (פסוק ל"ח) היושב בצפון יששכר, ולא זהו שהיה בגבול יהודה (לעיל ט"ו:). גְּבוּלָם הַיַּרְדֵּן - על שני הגבולים יאמר - על הצפוני ועל הדרומי, שניהם כלו אל הירדן.

כג זֹאת גְּחֵלַת מַטֵּה בְנֵי־יִשְׁשַׁכָּר לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים וַחֲצַר־יָהוּ:

כד וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הַחֲמִישִׁי לְמַטֵּה בְנֵי־אָשֶׁר לְמִשְׁפַּחְתָּם:

כה וַיְהִי גְבוּלָם חֲלֻקַת וְחֲלֵי נֶבְטָן וְאַכְשָׁף:

מצודת דוד: וַיְהִי גְבוּלָם חֲלֻקַת וְגו' - הגבול הלך בפאת המערב, מדרום כלפי הצפון לחלקת וכו'.

כו וְאַלְמֶלֶךְ וְעַמְצַד וּמִשְׁאָל וּפְגַעַל בְּכַרְמֶל הַיְמָה וּבְשִׁיחֹר לְבָנָת:

מצודת דוד: וּפְגַעַל בְּכַרְמֶל הַיְמָה - הגבול פגע בכרמל העומדת במערב.

כז וַיָּשֶׁב מִזְרַח הַשֹּׁמֵשׁ בֵּית דָּגָן וּפְגַעַל בְּזָרַ' וּבְגֵי יַפְתַּח־אֵל צְפוּנָה בֵּית הָעַמְק וּנְעִיאֵל וְגֵ' אֶל־כְּבוֹל מִשְׁמָאֵל:

מצודת דוד: וַיָּשֶׁב מִזְרַח הַשֹּׁמֵשׁ בֵּית דָּגָן - הגבול שב ממערב כלפי המזרח בפאת הצפוני, והלך אל בית דגון. וּפְגַעַל בְּזָבֻלוֹן - בגבול זבולון שהיה בצפוננו. וּבְגֵי יַפְתַּח אֵל צְפוּנָה - מצפון לגי יפתח אל, והיתה אם כן מנחלת אשר, ולמולה כלתה רוחב גבול זבולון כמו שכתוב למעלה. בֵּית הָעַמְק וּנְעִיאֵל - מגי יפתח אל בא הגבול לבית העמק ונעיאֵל. וַיֵּצֵא אֵל כְּבוֹל מִשְׁמָאֵל - מצפון כבול, והיתה אם כן משל אשר.

יהושע
פרק י"ט

יג וּמִשָּׁם עָבַר קְדָמָה מִזְרְחָה גְּתָה חֶפֶר עֲתָה קִצִּיֹו וַיֵּצֵא רִמּוֹן הַמֶּתָאָר הַנְּעָה:

מצודת ציון: הַמֶּתָאָר - המסבב.

מצודת דוד: וּמִשָּׁם עָבַר קְדָמָה מִזְרְחָה - ומן יפיע עבר כלפי הדרום במזרחו של גת החפר, והיתה אם כן מנחלת זבלון. גְּתָה חֶפֶר עֲתָה קִצִּיֹו - רוצה לומר: ממזרח גת החפר עבר לעתה קצין, והוא שם מקום. וַיֵּצֵא רִמּוֹן הַמֶּתָאָר הַנְּעָה - אשר היה מסבב את הנעה.

יד וַנִּסַּב אֹתוֹ הַגְּבוּל מִצְפוֹן חֲנַתָן וְהָיוּ תְּצַאֲתָיו גֵי יַפְתַּח־אֵל:

מצודת דוד: וַנִּסַּב אֹתוֹ הַגְּבוּל מִצְפוֹן חֲנַתָן - הגבול הזה סיבב את רמון בצפונה של חנתון אשר עמדה בצפון רימון, אם כן רימון וחנתון והנעה היו משל זבולון. וְהָיוּ תְּצַאֲתָיו גֵי יַפְתַּח אֵל - סוף הגבול של הרוחב כלה אל גי יפתח אל, אשר עמדה בגבול צפוני של אשר.

טו וְקָטַת וּנְהַלֵּל וְשִׁמְרוֹן וַיִּדְאֵלָה וּבֵית גְּחֵם עָרִים שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה וַחֲצַר־יָהוּ:

מצודת דוד: וְקָטַת וְגו' - רוצה לומר: עם קטת וכו' היה שתיים עשרה, כי במקרא זה חשב חמש עיירות ושבע מאותן שזכר בהגבול, והנשארים היו לבני השבט שמצדו.

טז זֹאת גְּחֵלַת בְּנֵי־זְבוּלוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים הָאֵלָה וַחֲצַר־יָהוּ:

יז לִישְׁשַׁכָּר וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הָרְבִיעִי לְבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר לְמִשְׁפַּחְתָּם:

יח וַיְהִי גְבוּלָם יַזְרְעֵאלָה וְהַכְּסוּלָת וְשׁוּנָם:

מצודת דוד: וַיְהִי גְבוּלָם יַזְרְעֵאלָה - הגבול הלך ביזרעאל והיא היתה סמוכה לנחלת מנשה, כי עמק יזרעאל היתה של מנשה כמו שכתוב למעלה (פסוק ט"ז). וְהַכְּסוּלָת וְשׁוּנָם - ומיזרעאל הלך לכסלות ושונם.

יט וַחֲפָרַיִם וְשִׁיאֹן וְאַנְחֶרַת:

יהושע

פרק י"ט

הירדן הדרומי, ולנפתלי היה כל הירדן לנחלה, אם כן פגע בגבול יהודה בסוף הירדן. והוא הדין שפגע בכל השבטים שהיה גבולם עד הירדן, אבל בא לומר שאף שהיה נחלת יהודה בסוף הדרומי, מכל מקום פגע גם בו.

לח וְעָרֵי מִבְּצָר הַצְּדִים צָר וְחַמַּת רַקַּת וְכַנְרַת:

מצודת דוד: וְעָרֵי מִבְּצָר וּגְוִי - רוצה לומר: ואלה ערי המבצר של נפתלי - הצדים וכו'.

לז וְאֲדָמָה וְהַרְמָה וְחִצְוֹר:

לז וְקִדְשׁ וְאֲדָרְעִי וְעֵינֵי חִצְוֹר:

לח וַיִּרְאוּ וַיִּמְגְּדוּ-אֶל חֶרֶם וּבֵית-עֲנַת וּבֵית שָׁמֶשׁ עָרִים תְּשֻׁעַ-עֲשָׂרָה וְחִצְרֵיהֶן:

מצודת דוד: עָרִים תְּשֻׁעַ עֲשָׂרָה - רוצה לומר: עם ערי המבצר היה לו תשע עשרה - שש עשרה ערי מבצר ועוד שלש מאלו שעמדו על הגבול, והנשארים היו לבני השבט שאצלו.

לט זֹאת נַחֲלַת מְטֵה בְּנֵי-נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים וְחִצְרֵיהֶן:

מ לְמֵטֵה בְּנֵי-זֶדֶן לְמִשְׁפַּחְתָּם יֵצֵא הַגּוֹרֵל הַשְּׂבִיעִי:

מא וַיְהִי גְבוּל נַחֲלָתָם צָרְעָה וְאַשְׁתָּאוֹל וְעִיר שָׁמֶשׁ:

מצודת דוד: צָרְעָה וְאַשְׁתָּאוֹל - יתכן שאין אלו שהיו בגבול יהודה, ונחלת דן היה במקצוע צפונית מערבית של יהודה.

מב וְשַׁעֲלָבִיז וְאֵילֹז וַיִּתְּלָה:

מג וְאֵילֹז וְתַמְנָתָה וְשִׁקְרוֹן:

מצודת דוד: וְשִׁקְרוֹן - לא זהו שהיה בגבול יהודה.

מד וְאַלְתָּקָה וְגִבְתָּז וּבַעֲלָת:

מה וַיִּתֵּד וּבְנֵי-בְרַק וְגַת-רַמּוֹן:

מו וַיְמִי הַיַּרְקוֹן וְהַרְקוֹן עִם-הַגְּבוּל מוֹל יָפוֹ:

מצודת דוד: עִם הַגְּבוּל מוֹל יָפוֹ - רוצה לומר: הערים ההם היו מנחלת דן, עם הגבול של מול יפו.

מו וַיֵּצֵא גְבוּל-בְּנֵי-זֶדֶן מֵהֶם וַיַּעֲלֵוּ בְּנֵי-זֶדֶן וַיִּלְחַמוּ עִם-לָשָׁם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ וַיִּכּוּ אוֹתָהּ לְפִי-חֶרֶב וַיִּרְשׁוּ אוֹתָהּ וַיִּשְׁבוּ בָּהּ וַיִּקְרְאוּ לְלָשָׁם זֶדֶן כְּשֵׁם זֶדֶן אֲבִיהֶם:

מצודת ציון: וַיִּרְשׁוּ - מלשון ירושה.

יהושע

פרק י"ט

כה וְעָבְרוּ וַרְחָב וְחַמּוֹן וְקַנְגָה עַד צִידוֹן רַבָּה:

מצודת דוד: וְעָבְרוּ וּגְוִי - משמאל ככול בא לעברון וכו'.

כט וַיָּשֶׁב הַגְּבוּל הַרְמָה וְעַד-עִיר מִבְּצָר-צָר וַיָּשֶׁב הַגְּבוּל חֹסֶה וַיְהִי וַיְהִי תִצְאָתָיו הַיָּמָה מִחֶבְל אֲכֻזִּיבָה:

מצודת ציון: מִבְּצָר צָר - מבצר הבנוי בצור.

מצודת דוד: וַיָּשֶׁב הַגְּבוּל הַרְמָה וּגְוִי - מצדון רבה חזר הגבול מצפון כלפי הדרום אל הרמה וכו'. וַיָּשֶׁב הַגְּבוּל חֹסֶה - מעיר מבצר צור חזר הגבול ממזרח כלפי המערב אל חוסה. וַיְהִי תִצְאָתָיו הַיָּמָה מִחֶבְל אֲכֻזִּיבָה - כי מחוסה בא הגבול לחבל אכזיבה, ומשם כלה הגבול אל הים הגדול.

ל וְעַמָּה וְאַפְקָ וַרְחָב עָרִים עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם וְחִצְרֵיהֶן:

מצודת דוד: וְעַמָּה וְאַפְקָ וַרְחָב וּגְוִי - רוצה לומר: עם שלשת הערים האלה אשר לא עמדו על הגבול היה לו ערים עשרים ושתים, והם שלש אלו ותשע עשרה מאלו שעמדו על הגבול, והנשארים היו לבני השבט אשר אצלו.

לא זֹאת נַחֲלַת מְטֵה בְּנֵי-אֲשֵׁר לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים הָאֵלֶּה וְחִצְרֵיהֶן:

לב לְבְנֵי נַפְתָּלִי יֵצֵא הַגּוֹרֵל הַשְּׂשִׁי לְבְנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחְתָּם:

מצודת דוד: לְבְנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחְתָּם - הנחלק לבני נפתלי לכל משפחה ומשפחה.

לג וַיְהִי גְבוּלָם מִחֶלֶף מְאֵלוֹן בְּצַעֲנָנִים וְאֲדָמֵי הַנֶּקֶב וַיִּבְנֶאֱל עַד-לְקוֹם וַיְהִי תִצְאָתָיו הַיַּרְדֵּן:

מצודת דוד: וַיְהִי גְבוּלָם מִחֶלֶף וּגְוִי - גבולם הלך בפאת הדרומי ממערב, כלפי המזרח מחלף וכו'.

לד וַיָּשֶׁב הַגְּבוּל יָמָה אֲנָזוֹת תְּבוֹר וַיֵּצֵא מִשָּׁם חוֹקָקָה וּפָגַע בְּזַבְלוֹן מִנֶּגֶב וּבְאֲשֵׁר פָּגַע מִזֵּם וּבִיהוּדָה הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ:

מצודת דוד: וַיָּשֶׁב הַגְּבוּל יָמָה אֲנָזוֹת תְּבוֹר - חזר הגבול ממזרח כלפי המערב בפאת הצפונית, ובא לאזנות תבור. וּפָגַע בְּזַבְלוֹן מִנֶּגֶב - מנגב של זבולון, והוא צפונה של נפתלי. וּבְאֲשֵׁר פָּגַע מִזֵּם - ממערבה של נפתלי, והוא מזרחה של אשר. וּבִיהוּדָה הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ - ובגבול יהודה פגע בהירדן העומד במזרח, כי גבול צפון יהודה כלה בקצה

יהושע

פרק י"ט-כ'

מצודת דוד: וַיֵּצֵא גְבוּל בְּנֵי דָן מֵהֶם וּגְוִי - רוצה לומר: גבול נחלת דן יצא בגורל פחות מהראוי להם ולא הספיק להם, ולזה עלו לאחר זה להלחם בלשם, והוא ליש האמורה בספר שופטים (י"ח:ז), והיתה מחוץ לגבול ארץ ישראל ולא בגבולה. (ובמקצוע צפונית מזרחית היתה מול נחלת נפתלי, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בכורות נה.): ירדן נקרא על שם שיורד מדרן, והוא לשם, והירדן הלא יתחיל במקצוע צפונית מזרחית. וזה שאמר הכתוב: "מדרן ועד באר שבע (מלכים א' ה:ה)", ורוצה לומר: מקצה ארץ ישראל עד קצהו באלכסון, כי דן היה במקצוע צפונית מזרחית, ובאר שבע היה במקצוע דרומית מערבית, כי משל נחלת שמעון היתה שלקחו בהמקצוע ההיא).

מח זאת נחלת מטה בני-דן למשפחתם הערים האלה וחצריהן:

מצודת דוד: הערים האלה - האמורים למעלה.

מט ויכלו לנחל-את-הארץ לגבולתיה ויתנו בני-ישראל נחלה ליהושע בן-נון בתוכם:

מצודת דוד: ויכלו לנחל את הארץ - להנחיל על ידי הגורל. לגבולתיה - לפי הגבולים האמורים למעלה.

נ על-פי יהוה נתנו לו את-העיר אשר שאל את-תמנת-סרח בקר אפרים ויבנה את-העיר וישב בה:

מצודת דוד: על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל את תמנת סרח - שאלו באורים ותומים, ועל פיהם נתנו לו את העיר אשר שאל, והיא תמנת סרח.

נא אלה הנחלת אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן-נון וראשי האבות למטות בני-ישראל ו בגורל ו בשלה לפני יהוה פתח אהל מועד ויכלו מחלק את-הארץ:

מצודת דוד: אלה הנחלת אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן-נון - הנחילו לישראל בגורל. וראשי האבות למטות בני ישראל - ראשי בתי אבות של מטות בני ישראל. בגורל - חוזר לתחלת המקרא לומר אלה הנחלות אשר נחלו בגורל. ויכלו מחלק את הארץ - השלימו חלוקת הארץ בגורל.

א וידבר יהוה אלי-יהושע לאמר:

ב דבר אל-בני ישראל לאמר תנו לכם את-ערי המקלט אשר-דברתי אליכם ביד-משח:

יהושע

פרק כ'

מצודת ציון: המקלט - על שם שקולטת את הרוצחים, שאין מדרך עיר אחרת להניח להרוצחים לדור בה.

מצודת דוד: תנו לכם - להנאתכם.

ג לנוס עשמה רוצח מכה-נפש בשגגה בבלי-דעת והיו לכם למקלט מגאל הדם:

מצודת ציון: לנוס - ענינו בריחה. בבלי דעת - בלא כוונה. מגאל - מלשון גאולה, כי בהנקם נקמת הנרצח לגאולה תחשב לו.

מצודת דוד: והיו לכם למקלט מגאל הדם - לקלוט את הרוצח מיד גואל הדם, לבל יהרגו כאשר יחס לבבו.

ד ונס אל-אחת מן הערים האלה ועמד פתח שער העיר ודבר באזני זקני-העיר ההיא את-דבריו ואספו אתו העירה אליהם ונתנו-לו מקום וישב עמם:

מצודת ציון: ואספו - ענינו הכנסה, כמו "מאסף אותם (שופטים י"ט:טו)".

מצודת דוד: ודבר באזני זקני העיר ההיא את דבריו - איך שגג בהרצחה. ואספו אתו העירה אליהם - עם שלא ידעו שהאמת אתו.

ה וכי ירדף גאל הדם את-ריו ולא-יסגרו את-הרצח בידו פי בבלי-דעת הנה את-רעהו ולא-שנא הוא לו מתמול שלשום:

מצודת ציון: יסגרו - ענינו מסירה, כמו "לקהסגור לאדום (עמוס א':1)". שלשום - יום השלישי מהיום הזה.

מצודת דוד: וכי ירדף גאל הדם - קרוב הנרצח הרוצה לנקום נקמתו. את-ריו - אל עיר מקלטו. ולא יסגרו את הרצח בידו - רוצה לומר: אנשי העיר יעזרו להרוצח, ולא ימסרו אותו ביד גואל הדם. פי בבלי דעת הנה את רעהו - אם הרג בבלי דעת. ולא שנא הוא לו מתמול שלשום - לומר שהיה מערים בדבר.

ו וישב ו בעיר ההיא עד-עמדו לפני העדה למשפט עד-מות הכהן הגדול אשר יהנה בימים ההם אז ו ישוב הרוצח ונא אל-עירו ואל-ביתו אלי-העיר אשר-נס משם:

מצודת דוד: וישב בעיר ההיא עד עמדו לפני העדה למשפט וגוי - לדונו אם הוא חייב גלות, וכאשר יצא חייב יחזור לעיר מקלטו, וישב בה עד

יהושע פרק כ"א

ד ויצא הגורל למשפחת הקהתי ויהי לבני אהרן הכהן מן הלויים ממטה יהודה וממטה השמעוני וממטה בנימן בגורל ערים שלש עשרה:

מצודת דוד: ויהי לבני אהרן הכהן מן הלויים - שהיו מן הלויים, מבני לוי. ממטה יהודה וגוי - הגורל בא להם ממטה יהודה וכו'.

ה ולבני קהת הגותרים ממשפחת מטה אפרים וממטה דן ומחצי מטה מנשה בגורל ערים עשר:

מצודת דוד: ולבני קהת הגותרים - כי בני אהרן שהיו מבני קהת לקחו ממטה יהודה וכו', והנותרים מבני קהת שהם בני משה ובני יצהר וחברון ועזיאל לקחו ממטה אפרים וכו'.

ו ולבני גרשון ממשפחות מטה יושבב וממטה אשר וממטה נפתלי ומחצי מטה מנשה בבשן בגורל ערים שלש עשרה:

מצודת דוד: ומחצי מטה מנשה בבשן - רוצה לומר, החצי שלקחו נחלתם בעבר הירדן המזרחי בארץ הבשן.

ז לבני מררי למשפחתם ממטה ראובן וממטה גד וממטה זבולן ערים שתיים עשרה:

מצודת דוד: לבני מררי למשפחתם - הנחלק לשבת בהן משפחה משפחה לבד, ופירש באחד וכמו כן בכלן.

ח ויתנו בני ישראל ללויים את הערים האלה ואת מגרשיהן כאשר צוה יהוה ביד משה בגורל:

מצודת דוד: כאשר צוה יהוה ביד משה בגורל - מי מהשבטים יתן למי מן הלויים.

ט ויתנו ממטה בני יהודה וממטה בני שמעון את הערים האלה אשר יקרא אתהו בשם:

מצודת דוד: אשר יקרא אתהו בשם - רוצה לומר: אשר למטה בענין יפרש השמות.

יהושע פרק כ"ב"א

מצודת דוד: וישב בעיר ההיא עד עמדו לפני העדה למשפט וגוי - לדונו אם הוא חייב גלות, וכאשר יצא חייב יחזור לעיר מקלטו, וישב בה עד ימות הכהן הגדול. אז ישוב הרוצח - אחרי מות הכהן הגדול.

י ויקדשו את קדש בגליל בהר נפתלי ואת שכם בהר אפרים ואת קרנת ארבע היא חברון בהר יהודה:

מצודת ציון: ויקדשו - ויזמינו, כמו "קדשו קהל" (יואל ב:טז). בגליל - בארץ הגליל, והוא שם מדינה בארץ ישראל.

יא ומעבר לירדן ריחו מזרחה נתנו את בצר במדבר במישור ממטה ראובן ואת ראמת בגלעד ממטה גד ואת גלון ואת גולן בבשן ממטה מנשה:

יב אלה היו ערי המועצה לכל בני ישראל ולגר הגר בתוכם לנוס שמה פלימפה נפש בשגגה ולא ימות ביד גאל הדם עד עמדו לפני העדה:

מצודת ציון: המועצה - מלשון ועד וקבוץ להתאסף בהן הרוצחים, כמו "בהר מועד" (ישעיהו י"ד:ג).

מצודת דוד: ולא ימות ביד גאל הדם עד עמדו לפני העדה - עד יעמוד למשפט לדונו אם הוא חייב מיתה, וכאשר יצא חייב, אז ביד גואל הדם להמיתו.

יג ויגשו ראשי אבות הלויים אליאלעזר הכהן ואליהושע בן-נון ואליראשי אבות המטות לבני ישראל:

יד וידברו אליהם בשלה בארץ פנעו לאמר יהוה צוה ביד משה לתת לנו ערים לשבת ומגרשיהן לבהמתנו:

מצודת דוד: ה' צוה ביד משה לתת לנו ערים לשבת ומגרשיהן לבהמתנו - רוצה לומר: ולזאת תנו לנו.

טו ויתנו בני ישראל ללויים מגרשיהן ואת הערים האלה ואת הערים:

מצודת דוד: אל פי ה' - על פי מצותו. את הערים האלה - האמורות למטה.